

DER HIRT AUF DEM FELSEN

Muziek waar
het hart van
gaat zingen

71

Schubert, Franz Peter (1797 – 1828), D965

Kathleen Battle, sopraan
James Levine, piano
Karl Leister, klarinet

*Wenn auf dem höchsten Fels ich
steh', In's tiefe Tal hernieder seh',
Und singe.*

*Als op de hoogste rots ik sta,
in 't diepe dal mijn blikken sla,
al zingend.*

*Fern aus dem tiefen dunkeln Tal
Schwingt sich empor der Widerhall
Der Klüfte.*

*Ver uit het diepe donk're dal
zweept zich omhoog de echoval
der kloven.*

*Je weiter meine Stimme dringt,
Je heller sie mir wieder klingt
Von unten.*

*Hoe verder weg mijn stem door-
dringt, te helderder zij terug weer
klinkt van onder.*

*Mein Liebchen wohnt so weit von
mir, Drum sehn' ich mich so heiß
nach ihr
Hinüber.*

*Mijn liefje woont zo ver van mij,
te feller branden doet z' in mij
't verlangen.*

*In tiefem Gram verzehr ich mich,
Mir ist die Freude hin,
Auf Erden mir die Hoffnung wich,
Ich hier so einsam bin.*

*Het diep verdriet verteert mijn ziel,
ik ben mijn blijheid kwijt,
elk sprankje hoop mij hier ontviel,
ik leef in eenzaamheid.*

*So sehndend klang im Wald das
Lied,
So sehndend klang es durch die
Nacht,
Die Herzen es zum Himmel zieht
Mit wunderbarer Macht.*

*Zo smachtend klonk in 't woud het
lied,
zo smachtend door de nacht,
geen hart dat niet ten hemel
schiep;
't heeft wonderbare macht.*

*Der Frühling will kommen,
Der Frühling, meine Freud',
Nun mach' ich mich fertig
Zum Wandern bereit.*

*De lente gaat komen,
de lente die 'k verbeid,
ik maak mij reisvaardig,
tot trekken bereid.*

Er zijn maar liefst zeven versies van de tekst *Der Hirt auf dem Felsen*. Het lied dat Schubert gebruikte bevat vijf verzen van Wilhelm Müller (de eerste vier en het laatste) en twee van Karl August Varnhagen von Ense en niet van Helmina von Chézy, zoals lang is verondersteld. De hertaling is van

Lau Kanen.

Schubert zelf heeft dit werk nooit horen uitvoeren! Hij schreef het als een verlaat antwoord op een verzoek van de sopraan Pauline Anna Milder-Hauptmann, een vriendin van Schubert. Ze wilde een stuk waarmee ze kon laten horen dat ze in staat was een heel breed scala van gevoelens in haar zang uit te drukken. Het werk verscheen een half jaar na de dood van Schubert en werd in 1830 voor het eerst uitgevoerd door Pauline Milder.

Dit lied leerde ik al heel jong kennen en ik zat gekluisterd aan de radio als het werd gespeeld. Alleen al de inzet van de klarinet die gedurende elf seconden dezelfde noot speelt, daarbij pianissimo begint, naar forte groeit, tot bijna stilte teruggaat en dan zijn weg vervolgt. Poeh!

Die lange inleiding van de klarinet is alleen maar zo te spelen met een speciale ademtechniek, waarin men al spelend in staat is in te ademen! Hoe het kan weet ik niet, maar het is zo! Hoornisten en hoboïsten zijn er vaak bekwam in.

Als jongen dacht ik dat het lied ging over een hert op een rots. Dat beeld heb ik heel lang gehouden en ach, dat is toch ook wel mooi!

Er zijn er die vermoeden dat *Der Hirt auf dem Felsen* de laatste compositie van Schubert is. Het lied onderscheidt zich van vrijwel al zijn andere liederen; niet alleen omdat er naast de piano een tweede instrument wordt ingezet, maar ook omdat het zo duidelijk uit drie onderscheiden klanksferen, muzikale woordschilderingen bestaat; het heeft een cantate-achtig karakter. In drie secties zijn de zangstem en de klarinet gelijkwaardig te horen. In de eerste sectie klinkt warmte, als de eenzame herder – hoog op de top van de berg – luistert naar de echo's die van beneden komen. In de tweede sectie wordt het lied veel duisterder van toon. De herder is zich bewust van zijn eenzaamheid en geeft uiting aan zijn verdriet. In het naspel van het zo verdrietig klinkende zesde couplet bereidt de klarinet ons echter voor op wat komen gaat: een plotselinge vreugde want de lente zal terugkomen. Vol vrolijkheid wordt het zevende vers enkele malen gezongen, waarbij ook delen uit de eerste verzen worden herhaald. Pauline Anna Milder-Hauptmann kon in 1830 met dit lied zeker de door haar zo gewenste show opvoeren! Wat een geweldige muziek!